

ФІНАНСИ, БАНКІВСЬКА СПРАВА, СТРАХУВАННЯ ТА ФОНДОВИЙ РИНОК

DOI: <https://doi.org/10.32782/2521-666X/2024-86-7>
УДК 330.567.2:004.65

Добрянська Н.Б.

аспірант кафедри фінансових ринків та технологій,
Державний податковий університет
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4348-0580>

Dobranska Natalya
State Tax University

ФІНАНСОВА ПОВЕДІНКА ДОМОГОСПОДАРСТВ В РОЗРІЗІ БІБЛІОГРАФІЧНОГО ОГЛЯДУ СУЧАСНИХ ЕЛЕКТРОННИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ РЕСУРСІВ

FINANCIAL BEHAVIOR OF HOUSEHOLDS IN SECTION OF THE BIBLIOGRAPHICAL REVIEW OF MODERN ELECTRONIC INFORMATION RESOURCES

У статті здійснено огляд сучасних інформаційних джерел, зокрема, реферативних баз даних та журналів відкритого доступу, у публікаціях яких піднімається питання змін фінансової поведінки домогосподарств в сучасних умовах, зокрема, під впливом цифровізації. Здійснено аналіз публікаційної активності зарубіжних та вітчизняних науковців щодо розкриття проблематики трансформації фінансової поведінки домогосподарств за період з 1975 до 2024 року із застосуванням інструментів наукометричного аналізу, реалізованих на базі платформ Web of Science, ScienceDirect та пошукової системи Google Scholar, шляхом спеціального запиту із використанням терміну «фінансова поведінка домогосподарств» у заголовках, анотаціях та ключових словах публікацій. За допомогою сучасних програм візуалізації згенеровано бібліометричну карту публікацій за темою «трансформація фінансової поведінки домогосподарств в умовах цифровізації» та сформовано чотири основні кластери концентрації наукових публікацій, які характеризують основні напрямки та тренди у дослідженнях даної проблематики.

Ключові слова: домогосподарство, фінансова поведінка, трансформація фінансової поведінки, цифровізація, електронні інформаційні ресурси, бібліографічний огляд.

The article reviews modern information sources, in particular, reference databases and open access journals, the publications of which raise the issue of changes in the financial behavior of households in modern conditions, in particular, under the influence of digitalization. An analysis of the publication activity of foreign and domestic scientists regarding the disclosure of the problems of the transformation of the financial behavior of households for the period from 1975 to 2024 was carried out using the tools of scientometric analysis, implemented on the basis of the Web of Science, ScienceDirect and Google Scholar search engine platforms, by means of a special query using the term "household financial behavior" in titles, abstracts and keywords of publications. The dominant directions of disclosure of this topic by leading foreign scientists are highlighted. With the help of modern visualization programs, a bibliometric map of publications on the topic "transformation of the financial behavior of households in conditions of digitalization" was generated and four main clusters of concentration of scientific publications were formed, which characterize the main directions and trends in the research of this issue. Changes that appear in scientific publications of different countries and time periods are characterized, in particular, regarding the interpretation of the essence of the concept of household financial behavior and the main content that was invested in it. Trends in the financial behavior of modern households under the influence of digitalization technologies are considered. The impact of digital and financial literacy on the financial behavior of a digitalized household has been revealed. A high synchronous level of popularity among users worldwide for the search queries "digitalization" and "household" has been proven in the "Finance" category among Ukrainian users in the period 2019–2024 using the Google Trends service. In addition, the study of scientific trends among the mass of publications of foreign and domestic scientists, available thanks to modern electronic informational full-text, abstract databases and search systems, made it possible to predict the main directions for further research on this topic.

Key words: household, financial behavior, transformation of financial behavior, digitalization, electronic information resources, bibliographic review.

Постановка проблеми. Фінансова поведінка домогосподарств як відносно новий об'єкт досліджень фінансової науки останнім часом привертає увагу дедалі більшого кола економістів, соціологів, психологів, демографів. Це пов'язане з тим, що цей вид економічної поведінки дозволяє не лише збагатити теоретичну базу, але й виявляти певні тенденції і закономірності у фінансовій поведінці населення, передбачаючи можливі зміни і способи впливу на нього, формуючи бажану модель цієї поведінки. Актуальність цього питання полягає також у тому, що фінансова поведінка населення є одним з індикаторів соціального благополуччя і економічного благополуччя як домогосподарств зокрема, так і країни загалом. У фокусі досліджень науковців сьогодні знаходяться питання поведінкової економіки, зокрема визначення того, як насправді приймають рішення суб'єкти економіки, особливо під впливом ендогенних та екзогенних процесів, таких як: економічна нестабільність, пандемія, війна, цифровізація, діджиталізація, розвиток FinTech та ін.

Попри те, що у розрізі міжнародних наукових трендів тематика фінансової поведінки домогосподарств на сьогоднішній день формується у блоці економічних дисциплін, повноцінне наукове дослідження цієї галузі вимагає міждисциплінарного підходу, що враховує прогресивні наукові гіпотези, які формуються у межах даної проблематики в галузі не лише поведінкових фінансів, а й економічної психології, соціології, економетрії та інформаційних технологій. Саме тому сучасні дослідження цієї теми потребують особливої обережності, а дані постійної актуалізації. До того ж, аналіз моделей фінансової поведінки домогосподарств у різних країнах світу показує, що вони здатні суттєво змінюватися з часом під впливом різних факторів. Особливо швидко ці процеси стали протікати за умов становлення цифрової економіки, що дало новий поштовх у дослідженнях питань даної проблематики. Для економічних агентів, які є «одержувачами» результатів фінансової поведінки домогосподарств, наприклад, банків, важливо мати універсальну модель діагностики, здатну калібруватися залежно від зовнішніх і внутрішніх чинників впливу, що змінюються.

Варто акцентувати увагу на важливості огляду сучасних інформаційних джерел, зокрема, реферативних баз даних та журналів відкритого доступу, у публікаціях яких піднімається питання змін фінансової поведінки домогосподарств в сучасних умовах. Оскільки, саме в результаті такого аналізу можна виокремити найбільш обговорювані питання даної теми та визначити потенційні напрямки дослідження.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Перший науковий сплеск у вивченні даної проблематики за кордоном, був пов'язаний з вивченням

фінансової поведінки домогосподарств в умовах економічної нестабільності. Дослідженню фінансової поведінки домогосподарств і факторів її трансформації присвячені роботи таких зарубіжних науковців як: P. Hendershott, R. Lemmon, A. Schueftan, C. Aravena, R. Reyes, N. Asgarnezhad, G. Katona, J. Davey, C. George та ін.

Для української економічної теорії дослідження фінансової поведінки домогосподарств – відносно молода галузь наукового дискурсу. Серед сучасних вітчизняних дослідників зміну фінансової поведінки домогосподарств в сучасних умовах, зокрема, під впливом цифровізації, активно вивчають Л. Шкварчук, Р. Слав'юк [4], В. Гнеушева [5], О. Попело, М. Дубина, Н. Холявко, О. Панченко, А. Тарасенко [6], Т. Кізима, В. Булавинець [8], С. Онишко [9] та ін.

Виділення невиділених раніше частин загальної проблеми. У науковців немає єдиного підходу до аналізу змін, які відбуваються з фінансовою поведінкою домогосподарств. Зазвичай, дослідження у цій галузі характеризують конкретні проблемні ситуації: відповідають на виклики та протиріччя, що складаються в рамках певної національної формації у конкретний період часу. Попри наявність певного наукового доробку за напрямком, пов'язаним з трансформацією фінансової поведінки домогосподарств в умовах цифровізації, на наш погляд, висвітлення даного питання не є достатнім, а ряд проблемних аспектів даної тематики потребують глибокого аналізу та подальшого дослідження.

Мета статті. У рамках даного етапу дослідження основними завданнями є аналіз публікаційної активності зарубіжних та вітчизняних науковців щодо дослідження фінансової поведінки домогосподарств, характеристика дисциплінарної структури проблематики, вияв основних тенденцій у наукових підходах сучасних дослідників до вивчення фінансової поведінки домогосподарств, аналіз трансформації публікаційної активності щодо фінансової поведінки домогосподарств, у тому числі, в умовах цифровізації. Для вирішення поставлених завдань використано інструменти наукометричного аналізу, реалізовані на базі платформ Web of Science, ScienceDirect та пошукової системи Google Scholar, шляхом спеціального запиту із використанням терміну «фінансова поведінка домогосподарств» у заголовках, анотаціях та ключових словах публікацій з 1975 до 2024 року.

Виклад основного матеріалу. Бібліометричний аналіз публікаційної активності з питань фінансової поведінки домогосподарств є важливим сучасним джерелом формулювання емпіричного бачення трансформації основних наукових конструкцій серед зарубіжних та вітчизняних учених, ідентифікації актуальних перспективних наукових доробків

стосовно теми дослідження, виявлення сучасних трендів в межах досліджуваної галузі та окреслення недостатньо вивчених питань для подальшого дослідження.

З метою актуалізації поточного стану зазначеного дослідницького напрямку проведено аналіз публікацій з цієї проблематики у міжнародних наукометричних базах Web of Science, ScienceDirect та пошукової системи Google Scholar.

Пошук інформації у ScienceDirect здійснено за пошуковим запитом «фінансова поведінка домогосподарств» у назвах документів, включаючи такі види документів, як: дослідницькі та оглядові статті, розділи книг, матеріали конференцій. Результати пошуку станом на 01.04.2024 налічують близько 104 тис. документів [1]. Лівову частку публікацій (85%) за даною тематикою становлять дослідницькі статті. Оглядові статті та розділи книг становлять 7% усієї досліджуваної сукупності, а матеріали конференцій – менше 1%.

Характеризуючи сукупність обраних публікацій за приналежністю до предметних галузей, відзначимо, що найбільша частка публікацій припадає на категорії «Соціальні науки» (32%) та «Економіка, економетрика та фінанси» (25%). Аналізуючи останню категорію, як найбільш близьку до теми нашого дослідження, можемо констатувати той факт, що з кожним роком кількість публікацій цієї категорії зростає на 5-7% порівняно з попереднім періодом. За результатами аналізу публікацій за приналежністю до предметних галузей прослідковується еволюція змісту, який автори вкладали у поняття «фінансова поведінка домогосподарств». Так, у 2003 році публікації за даною тематикою відносилися здебільшого до таких чотирьох категорій, як: «Соціальні науки», «Медицина», «Економіка, економетрика та фінанси» і «Психологія». У 2023 році предметна галузь «Економіка, економетрика та фінанси» за кількістю публікацій зайняла провідне місце, а «Психологію» витіснили такі напрямки досліджень, як «Наука про навколишнє середовище» та «Енергетика».

Зважаючи на широкий спектр функцій для моніторингу інформаційних джерел у міжнародній наукометричній базі Web of Science [2], наявність значного масиву критеріїв вибірки та великого обсягу сучасних інструментів бібліографічного аналізу бази публікацій та їх цитувань з можливістю візуалізації, важливо детальніше проаналізувати присутність публікацій із зазначеної проблематики саме у цьому реферативному просторі.

Станом на 01.04.2024 загальна кількість публікацій даної проблематики, зокрема, за наявністю поняття «фінансова поведінка домогосподарств» у назві, анотації та ключових словах публікації, індексованих базою Web of Science, становить 2584 пу-

блікації. У період з 1975 до 2005 року кількість публікацій у розрізі окремих років не перевищувала 15 публікацій на рік. У цей період публікуються здебільшого роботи, у яких тема фінансової поведінки домогосподарств не є центральною, а скоріше допоміжною чи пояснювальною. Проте це були саме ті роботи, в яких вперше зроблено спроби пояснення специфіки фінансової поведінки домогосподарств.

Популярність цих публікацій серед науковців частково пояснюється тим, що всі вони присвячені розкриттю поведінки домогосподарств на фінансових ринках, фінансовій поведінці населення в умовах економічної нестабільності та впливу фінансової грамотності на її трансформацію.

Однак тут слід зазначити, що сплеск цитувань на ці роботи припав вже після 2016 року і з кожним наступним роком інтерес до досліджуваної теми суттєво зростає (рис. 1). До прикладу, в 2012 році кількість публікацій, у заголовку, анотації та ключових словах яких фігурувало поняття «фінансова поведінка домогосподарств», становила 71 документ, а у 2022 році цей показник сягнув позначки 321. За останні 5 років більшість світових та вітчизняних науковців у своїх роботах намагається описати регіональні відмінності фінансової поведінки домогосподарств у своїх країнах залежно від рівня фінансової грамотності та пояснити позитивний вплив цифрових навичок на фінансову поведінку домогосподарств, пов'язаний з покращенням процесу отримання інформації та, як результат, формування виваженого ставлення до ризиків.

Зростаюча актуальність теми «фінансова поведінка домогосподарств» стає ще очевиднішою під час використання показників аналізу кількості посилань, генерованих публікаціями про фінансову поведінку домогосподарств. З 1975 до 2024 роки база даних Web of Science (WoS) налічує 43639 посилань на публікації відповідного періоду. У період 1975-2002 роки кількість посилань була зовсім незначна, у 2003 році показник цитувань досяг позначки 100 посилань, тоді як у 2022 році ця цифра збільшується до 8709 посилань. Середній показник цитувань за досліджувальний період становить 20,27.

Дослідження на тему «фінансової поведінки домогосподарств» публікуються в журналах, що охоплюють широкий спектр дисциплін, де основними, на нашу думку, з точки зору досліджуваної тематики на разі є економіка (33,2%), фінанси бізнесу (10,3%), бізнес (7,7%), екологічні (7,6%) та сімейні дослідження (2,8%) (рис. 2).

Аналізуючи публікації, які належать саме до названих вище категорій, варто звернути увагу на цікавий факт, зокрема, у процесі дослідження спостерігається поступова трансформація тематики від

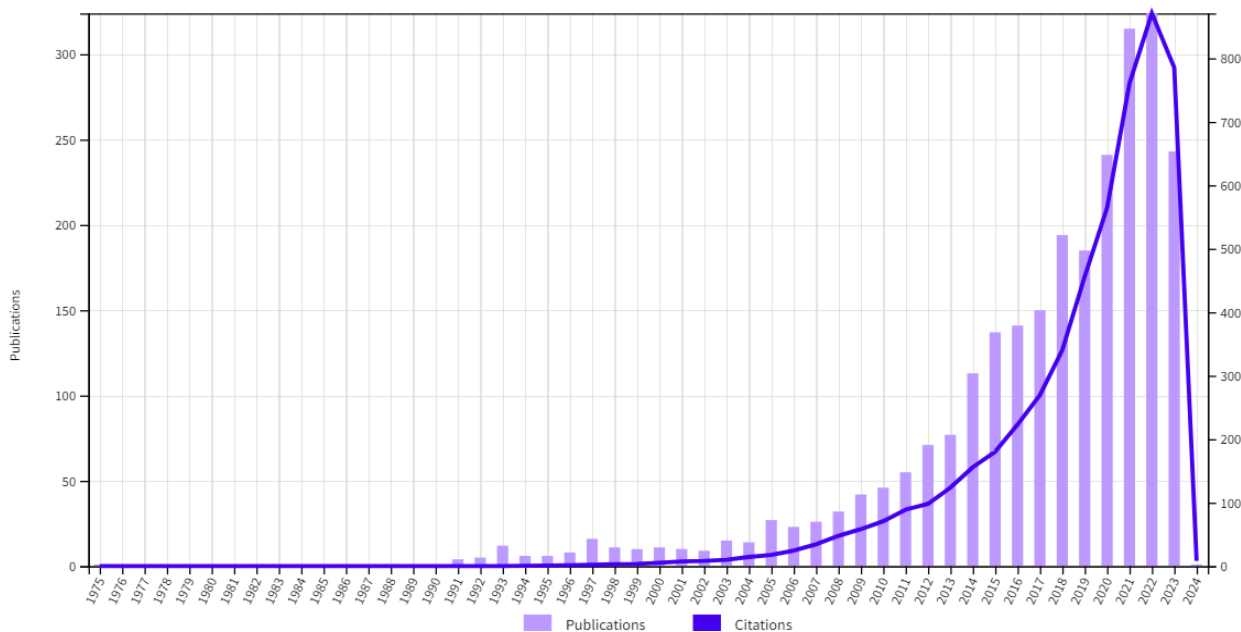

Рис. 1. Кількість публікацій (документів) та їх цитувань за темою фінансової поведінки домогосподарств

Джерело: розраховано автором на основі даних Web of Science

більш психологічної до суто фінансової з подальшим вкрапленням теми цифровізації та екологізації. Так, спочатку лідером публікацій у цьому напрямі був журнал «Journal of Economic Psychology», проте поступово відбувається поширення публікаційної активності на цю тему, і зараз центральними журналами, які тримають лідерство з відповідно високим показником середнього відсотка цитування, є: «Journal of Family and Economic Issues» (23,15%), «Journal of Economic Behavior & Organization» (21,3%), «Journal of Banking & Finance» (17,6%), «Journal of Financial Counseling and Planning» (14,82%), «Emerging Markets Finance and Trade» (11,1%). Відповідно видавці цих журналів, а саме: «Elsevier» (31,221%); «Wiley» (13,958%); «Тейлор і Френсіс» (7,530%); «Emerald Group» (7,071%) та «Springer Nature» (6,703%), розділили між собою лівову частку впливових на сьогодні видань і тримають першість за кількістю публікацій за темою фінансової поведінки домогосподарств.

Для визначення відмінностей у загальносвітових та національних пріоритетах вивчення даної проблематики розглянемо публікаційні інтереси дослідників із різних країн. Найбільше дана тематика представлена роботами американських вчених (з їхньої частку припадає близько 33% загальної кількості публікацій). Загалом вони й задають загальний науковий контент у галузі фінансової поведінки домогосподарств та репрезентують усі озвучені вище напрямки. На другому місці – роботи англійських

дослідників (близько 10%). На проблематику, яка розкривається у цих роботах, варто звернути особливу увагу, оскільки більшість з них присвячені саме формуванню фінансової поведінки домогосподарств та можливостям впливу на неї. Відповідні публікації представлені в журналах видавця «Oxford Economic Papers» та ін. Значний вкладу у розвиток даної тематики зробили науковці Німеччини (9%) та Китаю (8%). На публікації інших країн, зокрема, Австралії та Нідерландів припадає близько 6%, а Індії, Італії та Франції – близько 5%.

У рамках аналізованого масиву публікацій можна виділити такі домінуючі напрями:

- моделі фінансової поведінки домогосподарств відповідно до їх вікового, гендерного складу та рівня доходу;
- ризики, притаманні фінансовій поведінці домогосподарств різних країн;
- вплив фінансової поведінки домогосподарств на конкурентоспроможність країни,
- значення фінансової та цифрової грамотності у процесі прийняття домогосподарствами фінансових рішень.

Бібліометричний аналіз наукових праць у базі Web of Science проведений за допомогою VOSviewer v.1.6.20, засвідчив наявність декількох ключових напрямків дослідження серед обраного масиву публікацій (рис. 3).

Аналіз бібліометричної карти засвідчує наявність чотирьох основних кластерів концентрації наукових

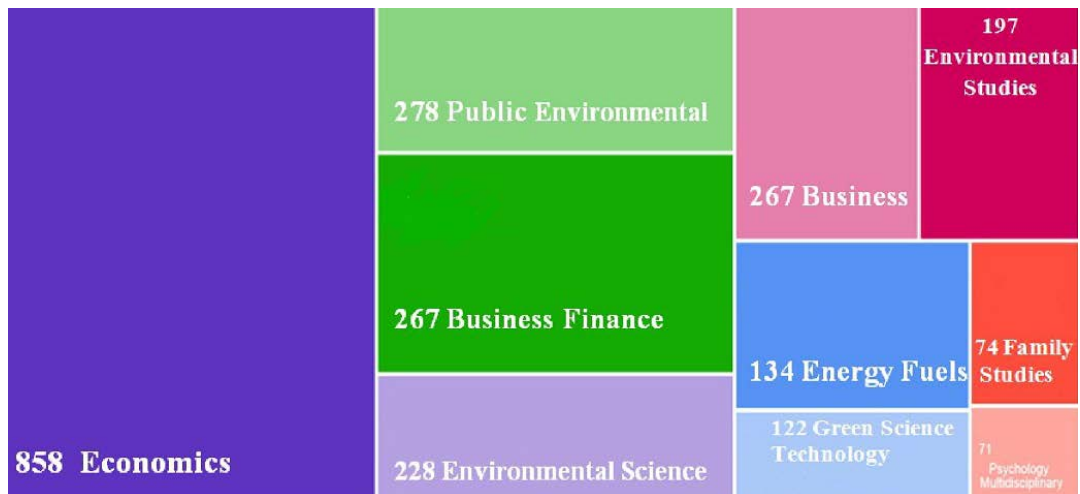

Рис. 2. Дисциплінарна структура публікацій за темою фінансової поведінки домогосподарств, (карта візуалізації TreeMap)

Джерело: розраховано автором на основі даних Web of Science

публікацій, що характеризують зміни фінансової поведінки домогосподарств під впливом цифровізації.

– перший кластер демонструє взаємозв'язок фінансової поведінки домогосподарств з фінансовою грамотністю, фінансовою інклюзією, фінансовою освітою та цифровими технологіями;

– другий кластер вказує на залежність фінансів домогосподарств від таких факторів як інформація, ризик, поведінка та фінансова обізнаність;

– третій кластер відображає зв'язок цифровізації, цифрової трансформації, розвитку цифрових технологій, появи нових бізнес-моделей, зростанню сфери

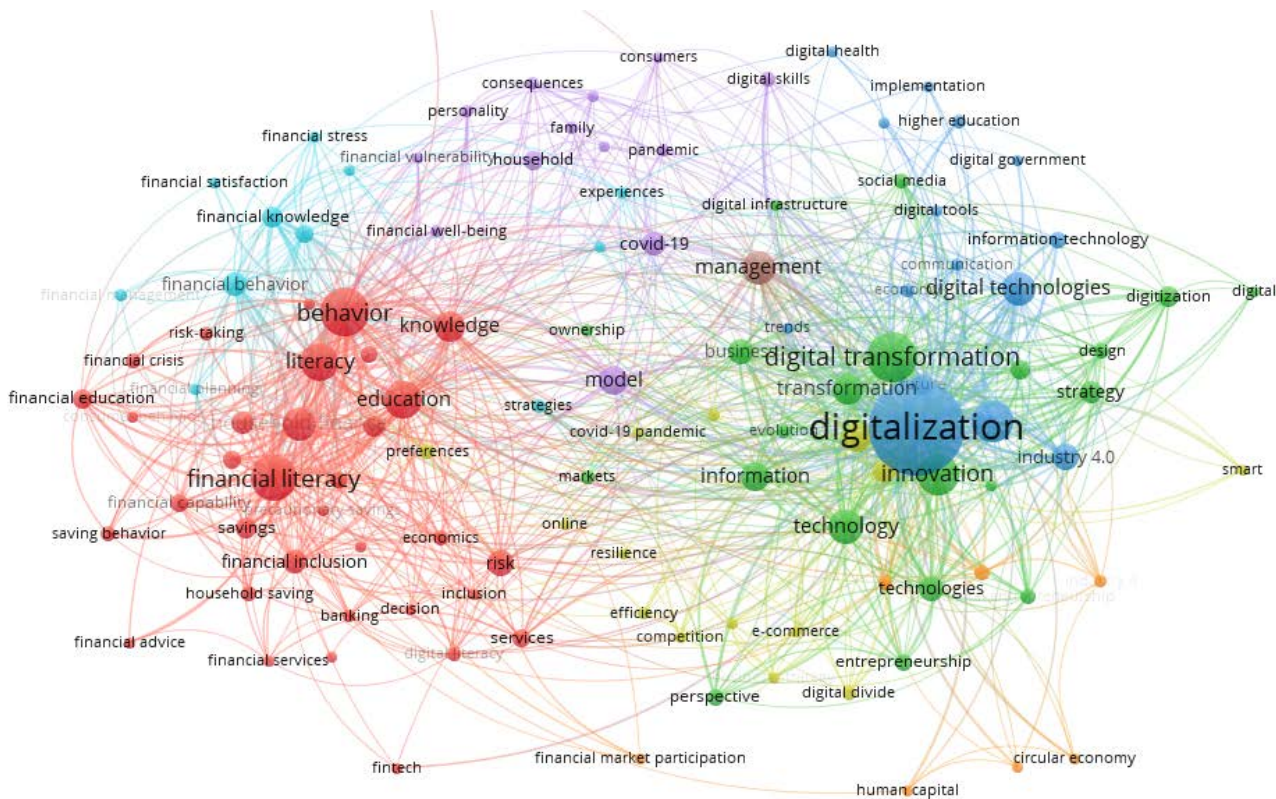

Рис. 3. Бібліометрична карта наукових публікацій за темою «трансформація фінансової поведінки домогосподарств в умовах цифровізації», складена за ключовими словами

Джерело: розраховано автором на основі даних Web of Science за допомогою VOSviewer v.1.6.20 [3]

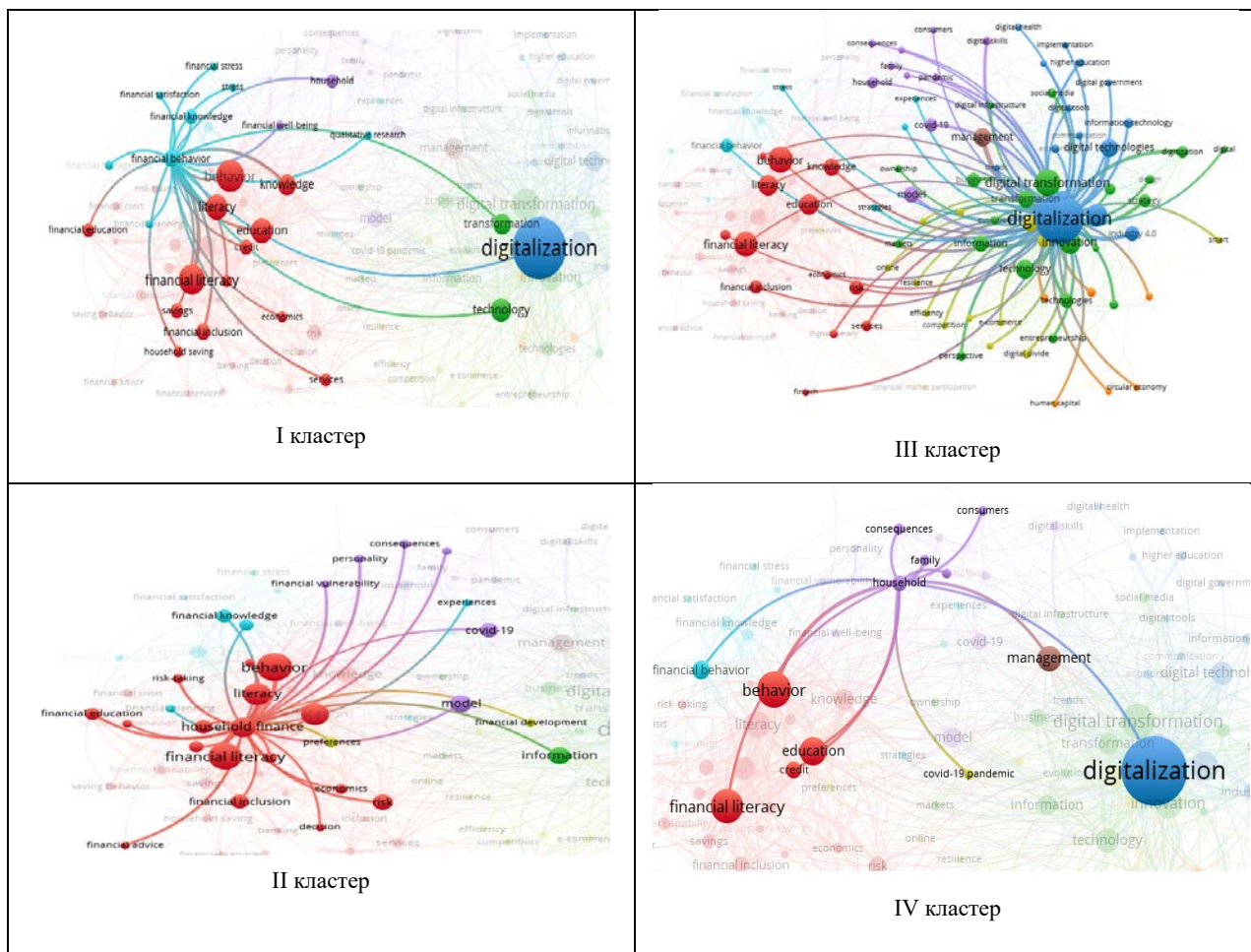

Рис. 4. Поділ бібліометричної карти на кластери за темою «трансформація фінансової поведінки домогосподарств в умовах цифровізації», складена за ключовими словами

Джерело: сформовано автором на основі даних Web of Science за допомогою VOSviewer v.1.6.20

цифрових фінансів, фінтех компаній та цифрової фінансової інклюзії з домогосподарствами та їх фінансовою поведінкою;

– четвертий кластер дозволяє виокремити публікації про поведінку домогосподарств в умовах цифровізації крізь призму фінансової поведінки та фінансової грамотності.

Частка вітчизняних статей у міжнародних базах з фінансової поведінки домогосподарств становить менше 1%: у Web of Science – 9 статей. У зв'язку з невеликою кількістю публікацій українських науковців у міжнародних наукометричних базах, було б не зовсім коректно робити висновок про негативну тенденцію розвитку даного напрямку у вітчизняній науці. Адже, науковці України відносно недавно стали на шлях поступу до визнання у світовому науковому колі. Тому велика частка публікацій з даного напрямку ще не індексуються світовими наукометричними базами. Більшість вітчизняних журналів вже поставили собі за мету вихід на світовий науко-

вий простір. Але на сьогодні конкурувати зі світовими загальноновизнаними та провідними виданнями, які входять у перелік основних наукометричних баз, ще досить важко. Тим не менше, публікації українських авторів, яким все ж вдалося потрапити до світових наукометричних баз, досить швидко набирають популярності серед користувачів цих ресурсів, про що свідчить зростання цитування їх робіт [4–6].

Особливістю вітчизняної наукової школи є те, що відокремлення проблематики фінансової поведінки домогосподарств від соціології та економічної психології та направлення відповідних публікацій в русло сфери поведінкових фінансів лише набирає обертів. За статистичними показниками сплеск публікаційної активності українських науковців у цьому напрямку припадає на 2021 рік. До цього часу було лише кілька публікацій у 2015 році.

Оскільки присутність публікацій вітчизняних науковців з проблематики фінансової поведінки домогосподарств у міжнародних наукометричних базах

даних Web of Science та ScienceDirect представлена лише неповним десятком робіт, ці дані не відображають реальної ситуації щодо публікаційної активності дослідників у вітчизняних виданнях. Тому для детальнішого дослідження публікаційної активності науковців України, на нашу думку, доцільно скористатися інформацією відкритої бібліографічної пошукової системи Google Scholar [7], яка індексує повні тексти наукових публікацій всіх форматів і дисциплін та вважається найбільшою у світі академічною пошуковою системою, зі ступенем охоплення до 90% усіх наукових публікацій.

Для формування вибірки за запитом «фінансова поведінка домогосподарств» у системі Google Scholar було задано параметри відбору інформації, зокрема, українська мова (хоча б в анотації), діапазон років (1975–2024) та наявність поданих слів у заголовку публікації, анотації чи ключових словах, а для чіткості відбору із сукупності було виключено цитування, самоцитування та патенти. Станом на 01.04.2024 системою Google Scholar було відібрано сукупність загальним обсягом 12 тис. документів, серед яких дослідницькі та оглядові статті, частини книг, монографії, дисертації, матеріали конференцій та ін.

Аналізуючи публікації українських науковців на тему фінансової поведінки домогосподарств за останні роки, спостерігаємо поступову зміну вектору досліджень даної проблематики. Зокрема, у період 2020–2023 роки сучасні дослідники активно вивчають фінансову поведінку домогосподарств у контексті розвитку поведінкових фінансів [8]. Протягом останніх кількох років серед українських науковців набуває неабиякої актуальності тема впливу цифровізації на фінансову поведінку домогосподарств [9].

З розширенням доступності та спектру цифрових технологій спостерігаємо високий рівень популярності серед користувачів в усьому світі пошукових запитів «цифровізація» та «домогосподарство» у категорії «Фінанси» серед українських користувачів у період з 13 січня 2019 року до 13 січня 2024 року. Підтвердженням цього є дані Google Trends, які за свідчують синхронний рівень популярності (рис. 5).

Тому й не дивно, що сучасні вітчизняні науковці у своїх роботах відповідно до світових тенденцій також досліджують зміну фінансової поведінки домогосподарств під впливом процесів, пов'язаних з цифровізацією.

У сучасних умовах трансформація фінансової поведінки домогосподарств суттєва помітна не лише завдяки різкому впливові війни, пандемії, фінансової нестабільності, але й під впливом процесів цифровізації на якість фінансової поведінки та під дією розвитку інформаційних технологій на самі домогосподарства. Крім того, дослідження наукових трендів серед масиву публікацій зарубіжних та вітчизняних науковців, доступних завдяки сучасним електронним інформаційним повнотекстовим, реферативним базам даних та пошуковим системам, дозволило спрогнозувати основні напрямки для подальшого дослідження даної теми, оскільки вивчення фінансової поведінки домогосподарств є ідеальним середовищем для розуміння того, як домогосподарства формують свій фінансовий портфель та які фактори впливають на прийняття ними фінансових рішень.

Висновки. Емпіричний аналіз публікацій, представлених у сучасних електронних інформаційних джерелах, вказує на те, що підхід до вивчення фінансової поведінки домогосподарств змінювався протягом тривалого періоду. Трансформація фінансової поведінки домогосподарств у зв'язку з економічною нестабільністю, кризовими явищами, коливанням рівня доходів, низьким рівнем фінансової грамотності, фінансової культури, зростанням рівня безробіття та інфляції, довірою чи недовірою до роботи комерційних банків та інших фінансових установ тощо була і залишається актуальною темою для наукових досліджень як у зарубіжній науці, так і серед вітчизняних дослідників. Однак щодо центрального поняття цієї проблематики – власне трансформації фінансової поведінки домогосподарств та її сутності – у вітчизняних та зарубіжних інформаційних джерелах присутні різні підходи, і єдиної точки зору досі не сформувалося. Тому у подальших

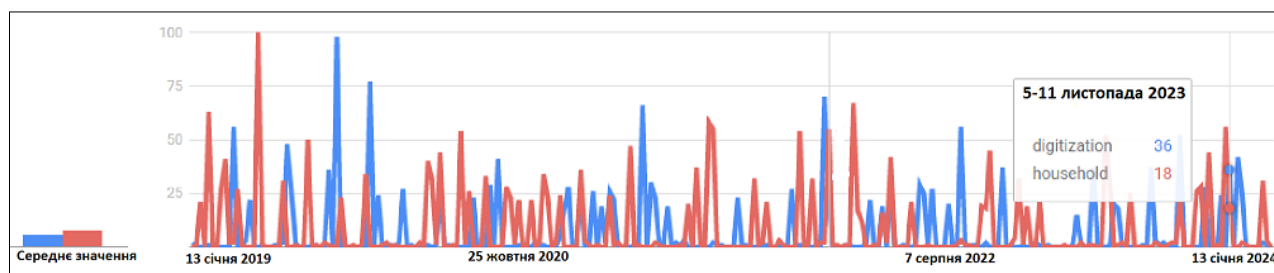

Рис. 5. Рівень зацікавленості користувачів пошукової системи Google в Україні запитами «цифровізація» та «домогосподарство» у період 13.01.2019-13.01.2024 рр.

Джерело: згенеровано автором за допомогою service Google Trends [10]

дослідженнях необхідно детально проаналізувати особливості фінансової поведінки домогосподарств України. Це дозволить змоделювати фінансову поведінку домогосподарств у перспективі. А пошук можливостей підвищення рівня фінансової та цифрової

грамотності домогосподарств, дозволить зменшити несприятливий вплив ірраціональних фінансових рішень, розширивши знання споживачів про фінансові продукти та послуги, тим самим стабілізувати рівень фінансового добробуту.

Список літератури:

1. ScienceDirect : веб-сайт. URL: <https://www.sciencedirect.com/search?q=financial%20behavior%20households&years> (дата звернення: 01.04.2024).
2. Web of Science : веб-сайт. URL: <https://www.webofscience.com/wos/woscc/summary/a04d9a7b-518f-48c6-a963-3df6d3438e03-c41fdf49/relevance/1> (дата звернення: 01.04.2024).
3. VOSviewer : веб-сайт. URL: <https://www.vosviewer.com/> (дата звернення: 01.04.2024).
4. Shkvarchuk L., Slav'yuk R. The Financial Behavior of Households in Ukraine. *Journal of Competitiveness*. 2019. Vol. 2(11). P. 144–159. DOI: <https://doi.org/10.7441/joc.2019.03.09> (дата звернення: 05.04.2024).
5. Hnieusheva V. Factors of Impact on the Insurance Behavior of the Ukrainian Households. *Financial and Credit Activity-Problems of Theory and Practice*. 2021. Vol. 3(38). P. 368–378. URL: <https://www.webofscience.com/wos/woscc/full-record/WOS:000674620700036> (дата звернення: 03.04.2024).
6. Popelo O., Dubyna M., Kholiavko N., Panchenko O., Tarasenko A. Features of the Transformation of the Regional Models of the Households' Financial Behavior. *Management Theory and Studies for Rural Business and Infrastructure Development*. 2022. Vol. 1 (44). P. 117–124. URL: <https://doi.org/10.15544/mts.2022.12> (дата звернення: 04.04.2024).
7. Google Scholar : веб-сайт. URL: <https://scholar.google.com.ua/schhp?hl=uk> (дата звернення: 01.04.2024).
8. Кізіма Т., Булавінець В., Кізіма А. Фінансова поведінка домогосподарств у контексті розвитку поведінкових фінансів. *Економічний аналіз*. 2022. Вип. 4(32). С. 152–164.
9. Онишко С. В. Розвиток фінансового ринку в умовах цифровізації. Фінансова система країни: тенденції та перспективи розвитку : матеріали VIII Міжнар. наук.-практ. інт.-конф., м. Острого, 22 жовт. 2021 р. Острого : Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2021. С. 110–113.
10. Google trends. *Google trends* : веб-сайт URL: <https://trends.google.com/trends/explore?cat=7&date=today%205-y&geo=UA&q=digitization,household> (дата звернення: 13.01.2024).

References:

1. ScienceDirect. Available at: <https://www.sciencedirect.com/search?q=financial%20behavior%20households&years> (accessed April 1, 2024).
2. Web of Science. Available at: <https://www.webofscience.com/wos/woscc/summary/a04d9a7b-518f-48c6-a963-3df6d3438e03-c41fdf49/relevance/1> (accessed April 1, 2024).
3. VOSviewer (1.6.20). Available at: <https://www.vosviewer.com/> (accessed April 1, 2024).
4. Shkvarchuk L., Slav'yuk R. (2019) The Financial Behavior of Households in Ukraine. *Journal of Competitiveness*, vol. 2 (11), pp. 144–159. DOI: <https://doi.org/10.7441/joc.2019.03.09> (accessed April 5, 2024).
5. Hnieusheva V. (2021) Factors of Impact on the Insurance Behavior of the Ukrainian Households. *Financial and Credit Activity-Problems of Theory and Practice*, vol. 3(38), pp. 368–378. Available at: <https://www.webofscience.com/wos/woscc/full-record/WOS:000674620700036> (accessed April 3, 2024).
6. Popelo O., Dubyna M., Kholiavko N., Panchenko O., Tarasenko A. (2022) Features of the Transformation of the Regional Models of the Households' Financial Behavior. *Management Theory and Studies for Rural Business and Infrastructure Development*, vol. 1(44), pp. 117–124. Available at: <https://doi.org/10.15544/mts.2022.12> (accessed April 4, 2024).
7. Google Scholar. Available at: <https://scholar.google.com.ua/schhp?hl=uk> (accessed April 1, 2024).
8. Kizyma T., Bulavynets' V., Kizyma A. (2022) Finansova povedinka domohospodarstv u konteksti rozvytku povedinkovykh finansiv [Financial behavior of households in the context of the development of behavioral finance]. *Ekonomichnyy analiz – Economic Analysis*, vol. 4(32), pp. 152–164.
9. Onyshko S. V. (October 22, 2021) Rozvytok finansovoho rynku v umovakh tsyfrovizatsiyi [Development of the financial market under the conditions of digitalization]. The country's financial system: trends and development prospects: materials of the VIII International science and practice int.-conf. Ostroh: Publishing House of the National University "Ostroh Academy". (in Ukrainian)
10. Google trends. Available at: <https://trends.google.com/trends/explore?cat=7&date=today%205-y&geo=UA&q=digitization,household> (accessed January 13, 2024).